

Fábi Armin Vincentius

A KNDK és Magyarország kapcsolata a rendszerváltásig

Szakmailag ellenőrizte: Dr. Birtalan Ágnes

Absztrakt

A KNDK és Magyarország kapcsolata mindkét országra jelentős hatással volt, ugyanis a kommunizmus mély nyomokat hagyott – Észak Korea esetében pedig jelenleg is hagy – a politikai életre, társadalomra, gazdaságra és kultúrára. A tanulmány során összefoglaltam a két országot összekapcsoló legfontosabb eseményeket 1950 és 1990 között, például az '56-os forradalomra adott kemény észak-koreai választ, illetve a 13. VIT találkozóra való felkészülést – melyet Phenjanban rendeztek. Primer kutatásként személyes interjút készítettem Osváth Gáborral (koreai nyelvtanár), illetve Lengyel Miklóssal (diplomata, korábbi koreai magyar nagykövet) is, akik mindketten éltek Észak Koreában évekig.

Előszó

Céлом és motivációm bemutatni, hogy a XX. század eseményei igen nagy hatással vannak XXI. századi napjainkra. Ez vonatkozik Koreára is. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kapcsán gyakran elhamarkodott vagy túlzó kijelentéseket teszünk, elfeledvén, hogy nem csupán egy problémahalmazról van szó, hanem egy olyan államról, ahol 25 millió ember él, akik boldogulni szeretnének, akiknek az országa a világ többi részéhez hasonlóan próbál előre haladni, azonban egy olyan idejétmúlt ideológiát képvisel, amely céljai elérésében akadályozza. Ahhoz, hogy ennek leküzdésében segíteni lehessen, szükséges ismerni a koreai történelem tanulságait, és keresni a kapcsolatot az elzártságáról híres országgal. Ez hazánkra is vonatkozik, hiszen nyilvánvaló, hogy egy, az Európai Unióhoz tartozó független parlamentáris köztársaság célja minden állammal a normális, mindkét fél számára hasznos kapcsolatok kiépítése. Ezen a téren ma nem kevés megoldandó probléma van. De mit tehetnénk? A megoldás érdekében érdemes megvizsgálni a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság és Magyarország viszonyával kapcsolatban, hogy az honnan is indulhatott el, milyen tényezők juttatták el a jelenlegi helyzethez, és miként lehet innen továbblépni.

1. Magyarország és a koreai háború

A japán gyarmati uralom alól felszabaduló Koreai-félszigetet a II. világháború után a szövetségesek két megszállási övezetre osztották fel. Az északi szélesség 38. fokán haladó délkörtől északra a Szovjetunió, attól délre pedig az Amerikai Egyesült Államok hozott létre katonai közigazgatást, ez pedig már jelezte az ideológiai különbségeket és előrevetítette a készülődő konfliktust [Tarján, 2014]. 1948-ban Északon

létrejött a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, délen pedig a Koreai Köztársaság. Bár az amerikai-szovjet ellentét nyilvánvalóan láthatóvá vált a II. világháborút követő években, így a két Korea közti ellenségeskedés is fokozódott, mégis meglepésszerű volt a támadás, amit 1950. június 25-én a Koreai Néphadsereg indított a félsziget déli része ellen, amelynek célja az ország egyesítése, bármilyen eszközzel, akár fegyveres erő által is [Csoma, 2016: 96]. Érdemes elolvasni Faludi Péter gondolatait is, aki a rendszerváltás előtt a szocialista blokk hivatalos álláspontjával megegyezően az északi elképzeléshez híven közelíti meg a kérdést: „*A dél-koreai rendszer 1950. június 25-én általános támadást indított a KNDK ellen, s csapatai több kilométerre behatoltak ennek területére.*” [Faludi, 1981: 106].

Az amerikai reakció igen gyorsan történt, két héttel az amerikai szárazföldi csapatok Koreába érkezése után Li Szin Man – aki 1948 és 1960 között volt Dél-Korea elnöke, antikommunista megnyilvánulásai által híressé válva – (이승만, 李承晩) Douglas MacArthur amerikai tábornok parancsainak rendelte alá az ország haderejét [Hong, 2000: 15-39]. MacArthur Truman elnök nevezte ki az ENSZ erők élére, így rendkívül lényeges feladata volt a háborút illetően – egészen 1951-ig, amikor Truman elnök menesztette őt pozíciójából [Szegei Tudománygyűjtemény Klebelsberg Kuno Digitalizált Könyvtára, 2018]. A közölt információk alapján láthatjuk, a háború elvesztette lokális jellegét, egyrészt az Amerikai Egyesült Államok gyors beavatkozásának és az Egyesült Nemzetek Szervezete bevonásának eredményeként, másrészt a Szovjetunió szándékai miatt, ugyanis az utóbbi hatalom észrevette a háború gyakorlati hasznát. Említett írásában Faludi Péter arról is beszámol, hogy az 1950-1953 között dúló háborúban a Szovjetunió jelentős segítséget nyújtott az északi csapatoknak, különböző élelmiszereket és közszükségleti cikkeket, járműveket és gépeket, hadieszközöket és üzemanyagot biztosítva a hadsereg számára [Faludi, 1981: 107-110]. Egy olyan fordulatokkal teli összecsapásról volt szó, mely során előbb a szovjet csapatok által támogatott Koreai Néphadsereg ért el hatalmas sikereket – eljutva egészen Szöulig és lerohanva más déli területek is -, október 20-án azonban már az ENSZ-csapatok foglalták el az északi fővárost, Phenjant, és jutottak el az Amnok (Jalu) folyó partjáig.

Milyen szerepet vállalt az 1945-től Rákosi Mátyás által vezetett, totalitárius sztálinista diktatúrát képviselő Magyar Népköztársaság a háborúban? A háborút megelőző időszakban egyre inkább erősödött a Magyar Népköztársaság és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság közötti kapcsolat. A Szabad Nép című napilap arról írt, hogy már 1948 novemberében Pak Honjong (박헌영, 朴憲永) észak-koreai külügyminiszter és Rajk László magyar külügyminiszter táviratot váltottak, de a diplomáciai kapcsolatokat is felvette egymással a két ország. Rajk László szerint a szovjet csapatok jelenléte miatt hatalmas változások mentek végbe a félsziget északi részén, a diplomáciai kapcsolatok felvétele pedig igen hasznos lehet mindkét fél számára, üdvözölve a „*szabadságszerető népek táborának új tagját*”, vagyis Észak-Koreát. Ezt követően fontos lépés volt diplomáciai szempontból, hogy az 1949 augusztusában szervezett budapesti Világifjúsági és Diáktalálkozóra – mely egy napjainkban is létező baloldali ifjúsági találkozó - 47 észak-koreai látogatott el. Kulturális szempontból

nagy hatással volt a találkozó a magyar szervezőkre, hisz a Nemzeti Színházban a koreai küldöttség is tartott előadást, elénekelve többek közt az Arirang című népdalt. 1950-ben az április 4-én megrendezésre került állami ünnepre a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságból is érkezett egy küldöttség, élén Ri Bjong Nam (리병남) egészségügyi miniszterrel. Ugyanabban a hónapban az első magyar diplomaták is eljutottak Észak-Koreába, egy néhány napos várakozás után pedig Simics Sándor követ találkozott is Pak Honjong (박헌영, 朴憲永) külügyminiszterrel. Simics Sándor a magyar-koreai kapcsolatok tartalmi kérdéseit igyekezte megbeszélni, azt javasolva, hogy a két nemzeti bank lépjen kapcsolatba egymással, illetve kerüljön sor postai és telefonos kapcsolatfelvételre is. Pak Honjong (박헌영, 朴憲永) ezt helyeselte, de jelezte, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság csak később szeretne hasonló lépéseket tenni. 1950. augusztus 30-án Kim Ir Szen (김일성, 金日成) miniszterelnökkel is találkozott Simics Sándor követ, ahol a külügyminiszterrel való találkozóhoz hasonlóan a koreai fél inkább az országban lévő különböző hiányosságokra hívta fel a figyelmet, köztük a káderhiányra, illetve a vasúthálózat problémáira. Kim Ir Szen (김일성, 金日成) villany- és gőzmozdonyok, vagonok és hajók felől érdeklődött, mivel azt szeretne volna, hogy a magyarok által készített ezen termékeket hosszúlejáratú hitelek segítségével vásárolja meg a koreai fél. Simics Sándor ezt visszautasította azzal az indokkal, hogy Magyarország nem rendelkezik nyersanyagokkal és az állam rövidlejáratú hitelekben gondolkodik [Csoma, 2015: 71-80].

Az ideológiai egyezéshez hűen természetesen a többi kelet-európai szocialista állammal egyetemben a Magyar Népköztársaság a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságot támogatta a háború során, ennek során Rákosi Mátyás felajánlotta egy tábori kórház küldését. Egy orvoscsoport már 1950. július 20-án elindult egy hadikórház felállításának céljával, mely azonban a háború miatt komoly gondokkal küszködött [Rákosi, 1997: 832-834]. Az intézmény a Rákosi Mátyás Kórház nevet kapta, de a háború miatt folyamatos támadások veszélyeztették mind a dolgozókat, mind a betegek életét. A nehézségeket fokozta, hogy időnként a kórház koreai vezetői a bizalmatlanság jegyében provokálták magyar munkatársaikat. A kórház helyzete 1954-ben, a fegyverszünet megkötése után stabilizálódott, amikor az év májusában a Rákosi Mátyás Kórház Szarivon városába költözött, ahol később központi kórházzá vált.

A háború hatására észak-koreai hadiárvak is érkeztek Magyarországra, az első diákcsoport 1952 elején. 21 személyről volt szó, 18 fiúról és 3 lányról, akiknek Sövény Aladár tanított magyar nyelvet [Csoma, 2009: 76-92]. Magyar viszonylatban a Szabad Nép című kommunista pártlap – amely 1956-ig működött a Népszabadság elődjeként – számolt be a háborús helyzetről. Méray Tibor újságíró – aki 1946-tól dolgozott a Szabad Nép pártlapnál, később Kossuth-díjat kapott – el is utazott a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságba, hogy az eseményekről beszámoljon. Ő a fegyverszünet éjszakáján is a Koreai-félszigeten tartózkodott.

A több, mint két és fél millió katonai és civil áldozatot követelő koreai háború 1953 nyarán ért véget; július 27-én megkötötték a panminzdsoni fegyverszünetet. Létrehoztak a két ország között egy demilitarizált övezetet. Ez egy négy kilométer

ter széles, 250 kilométer hosszú földterület, amely elválasztja a Koreai-félszigetet a 38. szélességi fok mentén [North Korea History, 2018]. A szerződést azonban nem követte békeegyezmény, így a két Korea megosztottsága továbbra is megmaradt, a felek pedig azóta is hivatalosan harcban állnak egymással – habár a 2018-as év jelentős változásokat eredményezhet. Méray Tibor is leírta élményeit arról a napról: „Egy nyári koreai estén még katonákat láttak, akik puskát tartottak a kezükben, arcukat pedig a holdfény világította. Öröm és bizalom csillogott szemeikben, eljött az este tíz óra. A fronton csend volt, a fegyverek elhallgattak, ettől a perctől kezdve több vér nem ömlött a koreai földre, véget ért a három esztendőn keresztül tartó szörnyűség, és elkezdődhetett valami új, az építés és fejlődés időszaka” [Méray, 1954: 14-15].

2. 1956 és az azt megelőző időszak

Kim Ir Szen (김일성, 金日成) politikai javaslatai az országegyesítést illetően kudarcba fulladtak, de az 1950 és 1953 közt tartó háború egyik fél számára sem jelentett igazi sikert. Néhány kisebb területi változástól eltekintve a frontvonalak a kiindulás helyén szilárdultak meg. Kim Ir Szen (김일성, 金日成) nem tudta háborús célját elérni, viszont propagandájában a kudarc ellenére győztesnek hirdette magát. A pusztítás nem csak emberi életeket követelt, hanem Észak-Korea gazdaságát is súlyosan érintette, az ipari termelés és az infrastruktúra szinte teljesen megsemmisült, a bombázások hatalmas rombolásokat végeztek a városokban. A háborút követően újjáépítési és gazdaságfejlesztő munkához a Szovjetunió, Kína és a többi szocialista ország is hozzájárult [Benkes – Csige, 1998: 90-93]. Erre igen nagy szükség volt, ugyanis a háború 8700 gyárat és üzemi épületet döntött romba, az ipari termelés pedig 1953-ban az 1949. évinek mindössze 60 százalékát érte csak el. Az ország lakossága 9,6 millió főről 8,5 millió főre csökkent. A nehézségek ellenére a párt központi bizottsága eldöntötte, hogy a szocialista iparosítást gyors ütemben meg kell valósítani. Ez elsősorban a hadiiparban fontos nehézipar fejlesztését irányozta elő, de a könnyűipar és a mezőgazdaság megújítását is célként fogalmazták meg. Kim Ir Szen (김일성, 金日成) azt is fontosnak tartotta kihangsúlyozni, hogy Észak-Korea helyreállítása csak nemzetközi segítséggel valósulhat meg, ugyanis „a népgazdaság háború utáni helyreállításáért és fejlesztéséért folyó harcunkban megbízható támogatást és segítséget kapunk a nemzetközi demokratikus tábortól” [Faludi, 1981: 110-114].

A gazdasági változások és törekvések mellett Kim Ir Szen (김일성, 金日成) egyre inkább erősödő radikalizációja is jelentős volt. A Koreai Munkapárton belüli konfliktusok során a hazai frakció elleni perben Pak Honjong (박헌영, 朴憲永) külügyminisztert is halálra ítélték és kivégezték. Ennek Méray Tibor tudósító is tanúja volt [Csoma, 2016: 118-121]. Mindezen törekvések megfeleltek annak a sztálinista ideológiának, amely az osztályharc fokozódására hivatkozva a személyi kultuszt eredményezte, és ennek jegyében nem tűrte a legenyhébb kritikát sem.

A hároméves terv szerint 1956-ban az össztermelésnek el kellett volna érnie az 1949. évi másfélszeresét, illetve az 1953. évi 2,6-szorosát. Ennek érdekében 240 gyárat állítottak helyre, 80 új ipari objektumot hoztak létre, az ipar számos ága pedig meghaladta az 1949. évi termelési szintet. Az ipar és a mezőgazdaság együttes

termelése 1956-ban már 60,1 százalékot ért el az 1949-es 46,7 százalékkal szemben. Az újjáépítés azonban a háborús pusztításokat nem tudta felszámolni, a termelőerők fejlettsége, illetve a lakosság életszínvonala alacsony maradt.

1955. december 28-án Kim Ir Szen (김일성, 金日成) meghirdette a „dzsucseeszmet”, amely hű maradt a sztalinizmushoz, de sajátos elemeket is tartalmazott, kihangsúlyozva Korea társadalmi és kulturális sajátosságait. A desztalinizáció tehát nem érte el Észak-Koreát, a személyi kultusz pedig csak egyre nőtt.

A Koreai Munkapárt 1956 áprilisában rendezte meg a párt III. kongresszusát, amely már egy ötéves népgazdasági terv kidolgozását határozta el [Faludi, 1981: 115-119]. A magyar diplomácia hitt abban, hogy a tanácskozás egyik fő kérdése a személyi kultusz bírálata lesz, de nem ez történt. Így továbbra is mindenhol jelen voltak Kim Ir Szen (김일성, 金日成) arcképei és szobrai [Csoma, 2006: 23-31]. A kultusz problémaköre október 18-án a budapesti észak-koreai nagykövetség tanácsosának a magyar Külügyminisztériumban tett látogatása során is szóba került, ahol Csatorday Károly osztályvezető az iránt érdeklődött, várható-e bármilyen változás ebben a kérdésben. A koreai fél válaszként azt nyilatkozta, a személyi kultusz problémája nem súlyos az országban, ezért nem is kell feltétlenül sokat foglalkozni vele.

Néhány hónappal az 1956-os forradalom és szabadságharcot megelőzően, 1956. június 17-én Kim Ir Szen (김일성, 金日成) ellátogatott Budapestre. A Magyar Ifjúság 1956. június 17-i száma a következőképpen számol be az eseményekről:

„Vasárnap délben szállt le a ferihegyi repülőtér betonpályájára az a román különgép és két kísérőgép, amely kedves vendégeket hozott Budapestre: Kim Ir Szen elvtársat, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság Minisztertanácsának elnökét és a koreai kormányküldöttség tagjait. Rákosi Mátyás, Hegedüs András, Apró Antal, Bata István és Boldoczki János elvtársak léptek a géphez. (...) A koreai kormányküldöttség vasárnap délután részt vett az Országházban rendezett fogadáson, amelyet a párt és a kormány vezetői adtak tiszteletükre. (...) A koreai kormányküldöttség ezután a Népstadionban megtekintette a Bp. Vasas- Bp. Dózsa bajnoki labdarúgómérkőzést, majd részt vett a tiszteletére rendezett operaházi díszelőadáson. (...)” [Origo, 2006 – Magyar Ifjúság 1956. június 17-i cikkének átvétele].

A propaganda által sugallt optimizmus és felhőtlen kapcsolatok már akkor sem a teljes valóságot tükrözték. Az 1956-os magyarországi forradalom és szabadságharc következményeként még inkább megromlott a két ország viszonya; mindkét ország vezető köreiből fokozódott a bizalmatlanság a másik fél szándékait illetően.

1956 őszén több okkal is tartózkodtak magyar állampolgárok a KNDK-ban: egyrészt a koreai magyar kórház – amelynek a megnevezéséből törölték Rákosi Mátyás nevét – orvosai és személyzete Szarivonban, másrészt a különböző gyárak építkezéseiben és vállalatoknál dolgozó szakemberek, illetve a fővárosban a magyar nagykövetség személyzete volt akkoriban Észak-Koreában.

A kórház osztályait magyar orvosok vezették, akiknek a munkáját koreai „alorvosok” segítették. A kórház igazgatója Dr. Szederkényi János volt. A forradalom kitöré-

sének híre a kórház dolgozóihoz is eljutott, többen táviratokat kaptak szeretteiktől, néhány dolgozó fejében pedig a disszidálás gondolata is megfordult. Egy bőrgyógyász szakorvos konkrét lépéseket is tett ebben az irányban, de Keszongnál elfogták. Práth Károly phenjani magyar nagykövet jelentésében az állt, hogy a bőrgyógyász azt mondta magáról, mindig is fasiszta volt és az is marad, még akkor is, ha a párthoz tartozott. Rajta kívül egy röntgenorvos és egy gyermekgyógyász is el akarta hagyni a KNDK-t. Nekik azt javasolta, hogy az orvosok kérjék ki útlevelüket a phenjani magyar nagykövetségről, majd utazzanak Kínába és dolgozzanak a Nemzetközi Vöröskeresztnek. Práth Károly nagykövet a kedélyek csillapítása érdekében ellátogatott a kórházba, ahol észrevette, hogy három orvos már összecsomagolt, anélkül, hogy erről bármit is szóltak volna. Arra kérte az ott dolgozókat, védjék meg a magyar orvosok becsületét, a bőrgyógyász szakorvost pedig meggyőzte arról, hogy ne menjen el. A röntgenorvost és a gyermekgyógyászt azonban a kollégák nem túrték tovább maguk között, a követség ezért visszaadta az útlevelét a két orvosnak, vasútjegyeket pedig Budapestig váltották meg.

Az 1956-os forradalom a legnagyobb hatással talán azokra a koreai fiatalokra volt – szám szerint körülbelül ezer személyről van szó –, akik Magyarországon tartózkodtak és tanultak. Erősen megosztó hírek és beszámolók születtek már a forradalom utáni hónapokban is, melyek szerint koreai diákok közösen harcoltak a magyar fiatalokkal a forradalom sikeréért. Csoma Mózes Korea-szakértő 2012-ben interjút készített Zang Gi Honggal (장기홍), aki a forradalom idején 24 éves volt, – műegyetemi hallgatóként tartózkodott Magyarországon –, a Móricz Zsigmond körtéren háborús tapasztalatával segítette a felkelőket. Csoma Mózes emellett Perjesi Tiborral – Széna téri forradalmár – is készített egy interjút, aki elmesélte, több koreai osztálytársa is segítette őket a barikád építésében. Volt azonban olyan is, aki éppen ellenkezőleg a Magyarországon uralkodó „fasiszta veszélyek” miatt döntött úgy, hogy hazautazik a KNDK-ba, de olyan hírekről is szó esett, amelyek szerint a Ménesi úti diákszállóban elszállásolt koreai fiatalokat szóbeli atrocitás érte, míg étkezni szerettek volna a Móricz Zsigmond körtéren lévő étteremben [Csoma, 2016: 41-52].

Érthető, hogy a magyarországi események gyökeres változást eredményeztek a két ország kapcsolatában. A KNDK vezetése az összes Magyarországon tanuló koreai diák hazaszállítása mellett döntött. A döntés nagy visszhangot váltott ki, ugyanis a diákok többsége maradni akart, az egyetemi oktatók is támogatták ebben őket [Csoma, 2012: 84-89]. A végső döntés alapján 715 észak-koreai diák azonnali visszautazását rendelték el a távol-keleti országba, de több mint 100 egyetemi hallgató és technikumi tanuló befejezhette tanulmányait Magyarországon. Bár a koreai fiatalok igyekeztek fenntartani a kapcsolatokat magyar emberekkel, ez kevésbé sikerült, főként úgy, hogy még a Magyarországról küldött szakirodalom is gyakran elkobzásra került a koreai hatóságok által [Faludi, 1981: 184].

3. A 60-as, 70-es évek

A KNDK a népgazdasági terv eredményeire hivatkozva egy új, hétéves terv kidolgozásába kezdett bele, az 1961 és 1967 közötti ciklust megcélözva. A Koreai Munkapárt 1961 szeptemberében megtartott IV. kongresszusának határozata értelmében a cél a nehézipar elsőbbségének megtartása volt, mindazt úgy, hogy a mezőgazdaság és a könnyűipar is nagyobb szerepet kapjon, az életszínvonalat pedig fokozatosan növeljék. Oktatás és kultúra terén is egy homogén, egyedi struktúra kialakítására törekedtek, talán épp ezért nem volt megengedhető az, hogy a koreai diákok és tanárai különböző külföldi, cenzúrázatlan, az ideológiát sértő forrásokhoz is hozzájuthassanak és azokból tanuljanak. A hétéves terv évei során az állami költségvetés 15-20 százalékat fordították a társadalmi és kulturális szükségletek fedezésére, lakások épültek, a gyermekes anyák munkaideje lecsökkent, az oktatás és az egészségügy terén is fejlesztések történtek.

A hétéves terv azonban több vonatkozásban is sikertelennek bizonyult, egyrészt a túlzott célkitűzések miatt, másrészt azért, mert a KNDK ebben az időszakban már nem kapott a szocialista országoktól térítés nélküli segítyeket és hiteleket. Lelasult a műszaki rekonstrukció, az ágazatok közt aránytalanságok voltak, a lakosság életszínvonala pedig nem nőtt jelentősen. 1967-ben az a döntés született a Koreai Munkapárt konferenciáján, hogy további három évvel meghosszabbítják a hétéves népgazdasági tervet. Ez egyrészt gazdasági építést jelentett, de nagy honvédelmi beruházásokat is eredményezett, ugyanis a KNDK tartott egy esetleges fegyveres támadástól.

Bár az 1956-os forradalom súlyos következményekkel járt az észak-koreai–magyar kapcsolatok terén, a két ország között továbbra is szoros diplomáciai kapcsolat állt fent, főleg azért, mert a Szovjetunió mindkét államra nagy nyomást gyakorolt – ez pedig közös pont volt. Továbbra is voltak olyan magyar fiatalok, akik tanulni mentek Észak-Koreába. 1970-ben három magyar fiatal utazott ki egy országos pályázat nyerteseként a KNDK-ba: Mártonfi Ferenc, Osváth Gábor és Rátkai Ferenc kapták meg a lehetőséget. Kutatásom során volt szerencsém egy interjút készíteni Osváth Gábor tanár úrral, aki nagyon sok érdekes személyes élményt osztott meg velem az ott töltött éveivel kapcsolatban.

Először is afelől érdeklődtem, honnan is értesült a lehetőségről, miként született meg a döntés és miért épp a KNDK-t választotta, még akkor is, ha Mongóliát és Vietnámot is választhatta volna.

„Miért éppen Korea? Gyekkoromban olvastam egyszer egy gyermekújságban egy képregényt Ri Szun Sin admirálisról. Emellett az ország geopolitikai helyzete is nagyon érdekes, minden lényeges nagyhatalom ott van a szomszédságában, másrészt úgy éreztem, Koreát megismerve, Koreán keresztül a kínai és a japán kultúrát is felfedezhetem, de a legfőbb ok az volt, hogy nagyon foglalkoztatott a személyi kultusz kérdése. Én 1970-ben utaztam ki, a Kádár- korszakban itthon nem volt látható a személyi kultusz – így nagyon kíváncsivá tett ez a kérdés. Hogyan lehet azt eltűnni, miként valósul meg, hogyan határozza meg a

mindennapokat?” Nem érte csalódás kíváncsiságát tekintve. Észak-Koreába való közvetlen megérkezését követően két fontos megállapításra jutott:

„Megérkeztünk a repülőtérré, ahol egy diplomata várt minket, aki elvitt minket a kollégiumba. Amint beléptem, egyből egy szentély-szerű képződményt láttam: egy fehér színű, életnagyságú Kim Ir Szen (김일성, 金日成) mellszobrot, amit misztikus neonfény vett körül és művirágokkal volt körberakva. Ez persze nem szokatlan, az országban harmincezer ilyen szobor van állítólag. A magyarországi katonai szolgálattal ellentétben, amikor megérkeztem Phenjanba, kimehettem, amikor csak akartam a kollégiumból. Bármilyen ironikus – a másik két magyar fiú sem értette -, hatalmas szabadság volt ez nekem. Egészen addig örültem, amíg ebbe bele nem fásultam... egy-két hónap eltelte után az ember rájön arra, hogy a napok egymás után ugyanúgy zajlanak.”

Arról is kérdeztem, milyen volt a kollégiumi élet.

„A mi kollégiumunkban különböző nemzetiségű fiatalok laktak. Minket magyarokat egy szobába szerettek volna tenni, de mi koreai diákokat kértünk szobatársnak. Márton Sándor, egy koreai fiú és én kerültünk egy szobába. A koreai szobatársam 33 éves, nappali tagozatos jogászhallgató volt. Miért? Mert hét évig volt előtte katona. Az ilyen hosszú szolgálati idő ott megszokott dolog a háborús veszélyre hivatkozva. Őt általában csak este láttuk, elejtett szavai közül egyetlen dologra nagyon jól emlékszem. Azt mesélte, hogy a koreai háborúban kigyerek volt, az amerikai katonáktól pedig csokoládét kapott. (...) Az ilyen kijelentésekért manapság munkatábor jár...”

Kíváncsi voltam, milyen meghatározó élményei voltak az ott töltött évek alatt, és tudna-e olyan történetet mesélni, amit talán korábbi interjúk során nem említett.

„A vietnámiakon kívül jó barátságban voltunk az oroszokkal is, akik meghívtak minket a Tedong folyó partján lévő híres étterembe. Milyen a magyar virtus, elkezdtem vodkát inni, de nem ettem közben semmit, az ötödik-hatodik pohár után pedig éreztem, szilaj jókedvem kerekedik, ezért fogtam a poharakat és elkezdtem azokat hátrafelé dobálni. A koreai pincérek megrémülve nézték, hogy mit csinálok, de nem jelentettek fel. Viszont a kollégiumba való visszatérésem után mintegy egy óra hosszat olyan rosszul voltam, hogy társaim már orvost akartak hívni. Az esemény után eldöntöttem, hogy absztinens leszek, be is tartottam eddig. A másik meghatározó – bár tragikus – élményem egy mongol diákhhoz köthető. Egy merész, szabadszajú fiú volt, a mongol vezér, Cedenbál fogadott fia. Egyik délután megállapodtunk abban, hogy oroszot fogok neki tanítani. A „korrepetálás” előtt lefeküdtem aludni – rossz szokássá vált, hogy délután alszom –, hirtelen óriási rohangálást és zajt hallottam. Kiderült, hogy a fiúnak agyvérzése lett és meghalt. Olyan pletykák terjedtek el – melyek igazságát nem tudom megerősíteni –, hogy egy évvel korábban részegen randalírozott és szidta Kim Ir Szent (김일성, 金日成), ezért a koreai diákok megverték. A temetésén ott voltam, olyan volt, mint egy orosz temetés. A hulla egy nyitott koporsóban feküdt, a fiú elefántcsontszerű arcát életem végéig nem fogom elfeleldni. Mintha egy szobor lett volna...”

De hogyan éli meg egy fiatal azokat a szigorú szabályokat, amelyek a lányokkal kapcsolatosan voltak érvényesek?

„Volt egy vietnámi lány, akit elhívtam sétálni egy este. Megfogtam a kezét és megpuszlitam az arcát. Nagyon félt azonban a kémektől (a spy szóót használta), tudta ugyanis, hogy amennyiben hasonló dolog kiderülne, őt hazaküldenék – és persze engem is. Később járt hozzám egy másik vietnámi lány is, őt oroszra tanítottam. Ő három-négy alkalommal volt nálam, de többé nem jött, mert valószínűleg figyelmeztették őt az észak-koreaiak, hogy nem illik egy fiúval kettesben maradni a szobában. Persze ebben semmi meglepő nem volt. Már megérkezésünk után a nagykövet elmondta, hogy „elvtársak, itt ám a micsodájukra csomót kell kötni” – azóta sem feledem. Vidéki utazásunk során a vonszani tengerparton is láthattam, hogy a strandon nem vegyülhettek a férfiak és a nők. Egyszer napozni mentem a kollégium udvarára, rám is szóltak, mert a férfi mell láttatása is tabu volt arrafelé.”

Az oktatás hagyott némi kivetnivalót maga után akkoriban, habár Osváth Gábor tanár úr beszámolója alapján a tanártól függött, mennyire is volt érdekes egy adott óra.

„Nem vették a vizsgákat túlságosan komolyan. Tanultunk koreai nyelvet, koreai történelmet, koreai irodalmat, illetve a munkapárt történelmét is. Ez egy kétéves gyakorlat volt, részképzés tehát. Emiatt csak a kurzus elvégzéséről szóló oklevelet kaptunk. Produkálni kellett, de általában jó jegyeket kaptunk. A követség ezt követően felajánlotta nekünk, hogy maradjunk teljes képzésre. Nekem azonban annyira elegendő volt akkor a monotónitásból, a szürkeségből, az oktatás gyenge minőségéből, hogy elutasítottam. Most visszagondolva már bánom... Akkoriban azonban úgy éreztem, kárba veszett idő lenne.” [Osváth Gábor főiskolai docenssel 2018. február 25-én készítettem személyes interjút].

Osváth Gábor véleménye szerint a XX. század második felében az észak-koreai politikát a „húzd meg, ereszd meg” elve jellemzi. Másik jellemző sajátossága az úgynevezett „hintapolitika”, amelynek alapján mind a Szovjetunióval, mind pedig Kínával szoros együttműködést igyekeztek kiépíteni és fenntartani. A 60-as évek második felében ez egyre nehezebbé vált, ugyanis Kim Ir Szen (김일성, 金日成) szkeptikusan figyelte a kínai kulturális forradalom által előidézett zűrzavart, ennek következtében 1967-68-ban már fegyveres incidensekig fajult a helyzet. A 70-es évek azonban viszonylagos stabilitást hoztak Kína életébe, így az észak-koreai-kínai kapcsolatok is normalizálódtak. Az északi vezetés ugyanakkor élesen bírálta az általuk bábrezsímmel bélyegzett dél-koreai államot azt állítván, hogy az imperialista Amerikai Egyesült Államok csatlósává vált [Benkes – Csige, 1998: 96-97].

Észak merev elzárkózó politikáját jelezték a Koreai Munkapárt V. kongresszusának döntései, amelyek fő üzenete a „dzsucse-eszme” értelmében az volt, hogy az ország fejlesztését önerőből, önállóan igyekeznek elérni. Az új hatéves népgazdasági terv – amely az 1971-1976 közötti évekre vonatkozott – a szocialista iparosításban elért eredmények konszolidációját, az anyagi-műszaki bázis továbbfejlesztését, a technika modernizálását tűzte ki célul.

A 70-es évek azonban a gazdasági tervek mellett a társadalmi és politikai fejlemények miatt is figyelemre méltó. 1972 decemberében új alkotmányt iktattak be, mely az ország első – 1948-as – alkotmányával szemben nem engedte meg a magántulajdont és a magánvállalkozást, így az úgynevezett szocialista társadalmi viszonyokat kizárólagossá tette, és mindezt azért gondolták jónak, mert szerintük ezen lépésük

azt jelenti, hogy „a hatalom a munkásoké, a parasztoké, a katonáké és a dolgozó értelmiségé” (7. cikkely) [Faludi, 1981: 139-145].

Az északi vezetés megszilárduló pozícióját jelzi, hogy 1968 és 1973 között megtörténik a KNDK széles körű nemzetközi diplomáciai elismerése, 1973-ban megnyithatja New Yorkban ENSZ-megfigyelői irodáját. Mindezek ellenére Észak-Korea azóta sem lehetett az ENSZ Biztonsági Tanácsának tagja [Countries never elected members of the Security Council, 2018]. 1975-ben a KNDK az el nem kötelezett országok mozgalmához csatlakozott, így formálisan egyetlen hatalmi tömbhöz sem tartozott többé. Három évvel később Kurt Waldheim, az ENSZ főtitkára Phenjanban tárgyalta Kim Ir Szen (김일성, 金日成) elnökkel az észak-koreai helyzetről. A Szovjetunióval és Kínával való szoros kapcsolat azonban továbbra is megmaradt [Faludi, 1981: 210-211].

A KNDK és a Magyar Népköztársaság több együttműködési megállapodást és szerződést kötött ebben az időszakban. A már 1956-tól létező árucseré-forgalmi és fizetési egyezményt, valamint az 1961-es magyar és koreai távirati iroda megalapítását követően a 60-as évek vége és a 70-es évek eleje sok új megállapodást hozott. Ilyen például az 1969-ben létrejövő magyar-koreai akadémiai együttműködés, vagy pedig az 1970-es mezőgazdasági megállapodás, illetve az 1970-es polgári, családi és bűnügyi jogesély- kérdését érintő konzuli egyezmény. 1971-ben létrejött a Magyar-Koreai Gazdasági és Tudományos-Műszaki Konzultatív Kormányközi Bizottság is, amely évente tartott gyűlést Budapesten és Phenjanban felváltva [Faludi, 1981: 182-186].

A vizsgált időszakban Kim Ir Szen (김일성, 金日成) személyi kultusza tovább nőtt, ennek egyik jeleként legidősebb fiát – Kim Dzsongilt (김정일, 金正日) – utódjául jelölte ki. A kommunista dinasztia kialakításának igényét mutatta, hogy 1975 végétől már a páros portréik is megjelentek az utcákon. A személyi kultusz kérdésében és ezzel párhuzamosan a szocialista építés elvi és gyakorlati kérdéseiben továbbra is nagy különbségek voltak a két ország elképzeléseiben [Csoma, 2009: 114].

4. A 80-as évek és a viszony romlása

Ha feltesszük azt a kérdést, hogy melyik ország okozta az észak-koreai-magyar viszony romlását, arra a következtetésre juthatunk, hogy Észak-Korea hű maradt régi önmagához – függetlenül attól, hogy ez jó döntés volt vagy sem –, Magyarország azonban új irányt vett – főleg ha a 80-as évek második felét vizsgáljuk. A KNDK továbbra is kitartott a merev gazdasági tervezés mellett [Faludi, 1981: 142-143], Magyarországnak azonban gondot okozott a tény, hogy a két olajárrobbanás, a deficitesebb külkereskedelem következtében államadóssága folyamatosan nőtt [Szabó, 2016]. Magyarország a nehéz helyzet megoldása érdekében csatlakozott a Nemzetközi Valutaalaphoz [Hungary in IMF, 2018].

A készülődő konfliktus ellenére voltak még olyan fiatalok, akiknek életét meghatározta Észak-Korea az 1980-as években. Ilyen személy Lengyel Miklós is, aki a 80-as évek második felében a phenjani magyar nagykövetségen végzett el feladatokat,

2007 és 2013 között pedig szülői magyar nagykövet volt, időközben azonban Phenjanba is akkreditálva.

„Egy vidéki gimnáziumból jelentkeztem egy moszkvai egyetemre, melynek neve GIMOA (Nemzetközi Kapcsolatok Intézete). Az, hogy miként lettem én koreai szakos, az egy meglepően furcsa történet. Köztünk sokféle egzotikus nyelvet osztogattak ki az amharától a pastun keresztül a khmerig. Én vietnámi-franciát kaptam, de a személyzetis egyszer csak föllállított engem és egy évfolyamtársam, aki a koreai-angolt kapta, és mivel én egy fejjel magasabb voltam, ezért megkért bennünket, hogy cseréljünk. (...) A KNKD-ba való érkezésem nem ért váratlanul, ugyanis azt megelőzően már hat évig éltem külföldön és tanultam a moszkvai egyetemen a koreai nyelv mellett behatóan az egész Koreai-félsziget történelmét, kultúráját, politikai rendszerét. Az összes felkészültség ellenére az országba való megérkezés egy elég jelentős sokk volt.”

Bár 1984. júniusában Kim Ir Szen (김일성, 金日成) kelet-európai körútja során még egyszer Budapestre utazott, ahol Kádár János kénytelen volt fogadni őt [Leküldhet gyufáért, 2011], a találkozó feszültnek bizonyult. Lengyel Miklós szerint „bár a tárgyalásokról megjelent hírek minden szempontból a két vezető és a két ország pozitív előrelátásairól szóltak, de azért nagyon finoman az adott kor megfogalmazásáiból kitűnt, hogy Kádár valamilyen szinten érezte, hogy mindaz, ami Észak-Koreában történik, az nem feltétlenül jó. (...) Észak-Korea minden kezdő diplomata számára érdekes élmény, ugyanis dolgozni nagyon nehéz feltételek mellett lehetett. (...) Habár akkoriban a mostaninál nyitottabb volt az ország. Ezt a pezségést én is átéltem kezdő diplomataként. Alapvetően a sajtóval, illetve oktatási, kulturális kérdésekkel foglalkoztam. Mivel jól beszéltem angolul, oroszul és koreaiul, ezért különböző tolmácsolással kapcsolatos feladatot is elláttam. Én mind belpolitikai, mind külpolitikai témákat vizsgáltam. Ahogy csökkent a nagykövetség létszáma, egyre több teendő volt. Érdekes, hogy a nagykövetségi lakóhely és a munkahely egy területen volt: az ember reggel felkelt, a lakásából átment a másik épületbe, és nagyjából ennyivel telt el egy egész nap.”

Az Osváth Gáborral készített interjúhoz hasonlóan Lengyel Miklóst is megkérdeztem arról, hogy az ott töltött négy év során milyen élményekkel gazdagodott, melyek voltak a meghatározó pillanatok életében.

„Visszatekintve különleges élményeket jelentett, amikor részese lehettem a két ország közötti tárgyalásoknak. Ezekre a tárgyalásokra periódikusan sor került – amikor éppen jobb volt a kapcsolat –, néha pedig épp Panmindzsontól délre szervezték azokat. (...) Panmindzsongoz egy furcsa élményem is kapcsolódik még a szakmai gyakorlatom idejéből. Moszkvából három orosz és egy lengyel csoporttársam tartott velem az észak-koreai egyetemre, az egyetem pedig egy kirándulást szervezett Panmindzsongba. Erre az eseményre végülis nem tudtam elmenni, mert a követségről is szerveztek nagyjából ugyanabban az időben egy utazást. Az egyetemi kirándulást követő napon azonban ültem a televízió előtt – akkoriban lehetett még a dél-koreai csatornákat Észak-Koreában nagykövetségeken speciális eszközökkel nézni -, és az esti dél-koreai híradóban megdöbbenve láttam a csoporttársam, aki előző nap az egyetem szervezésében ment Panmindzsont meglátogatni. A diák épp a híradóban mondta el, hogy miként szökött át Dél-Koreába. Elmesélte, hogy két barakk közt megállt – ezekben a barakokban kerül sor általában

a tárgyalásokra -, megkérte a csoporttársát, hogy készítsen vele egy fotót, és miközben ez történt, ő megfordult és a déli terület irányába futott. Közben kiabált, hogy segítsék, fedezzék, így kialakult egy tűzpárbaj, aminek következtében több északi és déli katona is meghalt.” [Lengyel Miklós volt szülői magyar nagykövettel 2018. március 23-án készítettem személyes interjút].

Az erősödő elzárkózás miatt az elégedetlenség egyre inkább nőtt a kelet-európai országok részéről Észak-Korea irányába, de ennél azonban sokkal tragikusabb a Korean Airlines (KAL) dél-koreai légitársaság Bagdad-Szoul útvonalon közlekedő utasszállító repülőgépet érő terrorcselekmény, mely 115 személy halálát követelte. Hamar kiderült, észak-koreai támadásról volt szó, amelynek célja a közelgő szülői olimpiai játékok nyugalmanak megzavarása volt. A tettesek között egy férfi és egy nő volt, előbbinek sikerült öngyilkosságot elkövetnie elharapva a cigarettájába rejtett ciánkapszulát elfogása után, a nő azonban – akinek neve Kim Hjon Hi (김현희) és azóta is közszereplő Dél-Koreában, miután halálbüntetés helyett No Theu (노태우, 盧泰愚) elnök 1990-ben kegyelmet adott neki – túlélte. Az ügy szálai egészen Magyarorszáig jutottak, ugyanis az elkövetők néhány nappal a robbantás előtt még Budapesten tartózkodtak. 1988. januárjában Mark Palmer budapesti amerikai nagykövet arra kérte a budapesti hatóságokat, hogy vizsgálják meg és vonjanak le konklúziókat azzal kapcsolatban, az ügynökök miért tartózkodtak Budapesten. Kim Hjon Hi (김현희) elmondásai alapján Phenjan-Moszkva-Budapest útvonalon indultak el észak-koreai diplomata útlevéllel, majd a ferihegyi repülőtérről az észak-koreai nagykövetség gépkocsijával Bécsbe jutottak, ahol hamisított japán útlevelet használva Bagdadba érkeztek. A KNDK azonban másként látta az eseményeket, szerrintük ugyanis teljes kitalációról volt szó, főleg úgy, hogy felsőoktatási intézményeik és kiképzőpontjaik nyilvántartásában sem szerepelt Kim Hjon Hi (김현희) nevű személy. 1988. januárjában Ho Kvan Ho (호관호) ideiglenes ügyvivő a budapesti nagykövetségen elmondta egy sajtótájékoztató keretében, hogy országának nincs köze a támadáshoz.

A XXIV. Olimpiai Játékok szülői rendezését a phenjani rezsim nem fogadta örömmel, főleg azért, mert a szocialista országok is részt vettek rajta – Magyarország például 188 sportolóval [Hungary at the 1988 Seoul Summer Games, 2018]. A KNDK bojkottálta az eseményt, ellensúlyozásként pedig az 1989-es XIII. Világifjúsági és Diáktalálkozó megszervezését vállalta magára. Osváth Gábor fősikolai docens mindkét eseményre eljuthatott volna, de elutasította a felkéréseket.

„Később lett volna alkalmam újra kiutazni a KNDK-ba az 1989-es phenjani Világifjúsági és Diáktalálkozóra, de akkoriban az élmények még felkavaróak voltak, ezért a kérés elutasítottam. Egy évvel korábban meghívtak a Szöuli Olimpiára is, de nem ismertem jól a dél-koreai sportnyelvet, így nem fogadtam el a felkérést. Az akkori esemény amúgy is veszélyes volt a magyar sportolók számára. Az észak-koreaiak árulással vádolták a magyarokat, és a delegáció például nem is hagyhatta el címeres felsőben az olimpiai falut félve egy esetleges merénylet lehetőségétől.”

A VII szervezéséhez a KNDK segítséget kért a szocialista országoktól, nem is akármilyen segítséget. Magyarországtól például 100 autóbust, egy 10x30 méteres

színes kivetítőt, rádióközvetítő berendezést, mikrofonokat és magnókat, illetve a tévőközvetítéshez szükséges berendezéseket is kért. Emellett a KNDK kérte 25 szinkrontolmács betanítását és 40 vendég ingyenes légi szállítását – mindezeket természetesen térítés nélküli támogatásként [Csoma, 2014: 13-21]. A nehézségek ellenére voltak pozitív részei az észak-koreai–magyar kapcsolatoknak. A turizmus például virágzott, 1987-ben a Szovjetunió után a legtöbb turista a KNDK-ba Magyarországról érkezett. Az IBUSZ utazási iroda harmadik országbeli turistacsoportokat is bevont tevékenységébe, 1988-ban pedig már a Koreai-félsziget mindkét részére előállt ajánlatokkal.

Ha az észak-koreai–magyar viszony megromlásának fő okát keressük, akkor az nyilvánvalóan a magyar fél Dél-Korea felé való közeledése. Már 1988 februárjában „provokáció áldozatává vált” Észak-Korea, ugyanis a Magyarországon szervezett nemzetközi birkózóversenyen dél-koreai sportolók is részt vettek. An Min Szu (안민수) budapesti nagykövete kifejezte aggodalmát a magyar–dél-koreai kapcsolat erősödése miatt. Az északi aggályoktól függetlenül 1988. márciusában megnyílt a szöuli magyar kereskedelmi kirendeltség, 1988. májusában pedig An Min Szu (안민수) a magyar Külügyminisztériumban tett látogatása során azt a visszajelzést kapta, hogy a Magyar Köztársaság szuverén ország, így Észak-Korea nem szólhat bele annak külpolitikájába. Miután Grósz Károly lett az MSZMP főtitékára, előbb a Magyar Hitelbank elnöke, Demjén Sándor utazott el Szöulba, majd a nyár végén egy dél-koreai delegáció érkezett Budapestre egy gazdasági megállapodás elérése érdekében. Egy 650 millió dolláros gazdasági csomagban meg is egyezett a két ország – ebből a ténylegesen lehívott összeg 250 millió dollár volt –, de arról is döntés született, hogy Szöulban és Budapesten állandó képviseletek nyílnak, amelyek későbbi nagykövetségként fognak működni. A szöuli állandó képviselet megnyitásának időpontja ugyanazon év szeptember 13-a volt, épp néhány nappal azután, hogy magas rangú magyar párt- és állami küldöttség utazott a KNDK-ba az észak-koreai függetlenség 40. évének megünneplésére. A magyar nagykövetség tartott a következményektől, így mind a követség helyzetét, mind a Phenjanban élő magyarok sorsát figyelemmel kísérte. Az állandó képviselet megnyitása azonban csak diplomáciai „háborút” eredményezett. 1988. szeptember 19-én pedig a phenjani Munka Újság nevű pártlap a „Szocializmus elárulása” címmel cikket írt Magyarországról, a szocialista országok nagyköveteit pedig berendelték a Külügyminisztériumba, ahol Kim Jongnam (김영남, 金永南) felháborodott hangnemben értékelte a helyzetet. A magyar fél elutasította a cikkben lévő vádakot, és azt a hangnemet, amely ebben szerepelt, de a Kornidesz Mihály által vezetett phenjani magyar nagykövetség helyzete egyre rosszabbá vált, főleg amiatt, hogy mind az észak-koreai televízióban, mind a rádióban nagyon erős volt a magyarellenes propaganda [Csoma, 2014: 22-39]. Lengyel Miklós a következőket mesélte 1989-ről: *„Magyarországot az akkori észak-koreai vezetés áruházzal vádolta, fél óránként a hírekben az szerepelt, hogy a dél-koreai nép majd megbünteti minket, a magyar zászló pedig ott fog égni Szöul utcáin. Behívták a nagykövetségünket – akivel együtt én is ott voltam –, és felszólították, hogy hagyja el az országot. Furcsa érzés volt, mert egyfelől az ember félhetett is volna, bár azt kell mondanom, hogy*

fizikai fenyegetettséget nem éreztünk. Azt éreztük – főleg azok a személyek, akik jól ismertük a Koreai-félsziget történetét -, hogy a Dél-Koreával való kapcsolatépítés teljesen új perspektívát nyitott meg mind a két ország tekintetében, mind pedig az egyén szakmai pályafutásában. Pontosan tudtuk már ekkor, hogy milyen különbségek vannak Észak-Korea és Dél-Korea között.”

A propaganda és az északi próbálkozások ellenére a magyar–dél-koreai diplomáciai kapcsolatok hivatalosan is megszülettek 1989. február 1-én, amikor Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár is elutazott Szöulba. Ez volt az a pont, amely a végső csapást jelentette az észak-koreai–magyar kapcsolatokat tekintve. A KNDK Külügyminisztériuma elítélte a fejleményeket, a kétoldalú kapcsolatokat ügyvivői szintre csökkentette, és felszólította Kornidesz Mihály phenjani magyar nagykövetet, hogy hagyja el az országot. Kornidesz Mihály távozása után 16 felnőtt és 3 gyermek maradt a phenjani magyar képviseleten, a feladatokat pedig Pataki Sándor vette át, aki ideiglenes ügyvivőként képviselte Magyarországot. Lengyel Miklós azt részletezte, hogy a diplomáciai kapcsolatok mindig hosszú folyamatokat vonnak maguk után, így ez ebben az esetben is így volt. *„Nem arról volt szó a Dél-Koreával történő egyezkedések után, hogy az egész nagykövetséget kiutasították Észak-Koreából. A nagykövetet kérték fel arra, hogy távozzon, ezzel pedig a kapcsolatokat ügyvivői szintre csökkentették. Én is maradtam Észak-Koreában, 1990-ben jöttem el. Nyilván akkor már más környezetben, más feltételek mellett, a bizalmatlanság légkörében maradt fent a nagykövetség.”*

A KNDK-ból érkező folytonos negatív hozzáállás a magyar sajtóban hasonló reakciókat váltott ki a távol-keleti országgal szemben, május 29-én pedig a magyar Külügyminisztérium is megtette a végső lépést, felszólítva a KNDK budapesti nagykövetségét, hogy a budapesti misszió létszáma kerüljön arányba a Phenjanban lévő magyarok számával [Csoma, 2014: 44-61].

Bár a két ország közti viszony egyre romlott, nem volt kérdéses, hogy magyar fiatalok is részt fognak venni az 1989-es phenjani VIT találkozón – még néhány magyar szervezet ellenvetései ellenére sem. A Nemzetközi Előkészítő Bizottság munkáját a DEMISZ elnöke, Gyurcsány Ferenc koordinálta, a delegáció pedig összesen 155 főből állt – ebből 78 fős küldöttség – és indult Észak-Koreába június 28-án. Érdeemes megemlíteni, hogy néhány nappal korábban, 1989. június 16-án Nagy Imrét és társait újratemették – ez pedig a rendszerváltozás fontos pillanataként él a magyar történelemben. Ennek eredménye meg is látszott, ugyanis a magyar küldöttség megemlézése mind az északi televízió közvetítéseiből, mind az újságokból, mind a propagandafilmből kimaradt.

A VIT után néhány nappal a Külügyminisztérium IV. Területi Főosztálya tudatta a KNDK budapesti ügyvivőjével, hogy Magyarország felmondja a diplomata, a szolgálati és más hivatalos célból magánútlevéllal utazók vízummentességét. Négy nappal az erre a hírre adott reagálás előtt kiderült, a KNDK mind a százhuszonkét Magyarországon tartózkodó észak-koreai ösztöndíjast összegyűjtötte és hazaszállította. A KNDK július 18-án reagált a vízummentességet eltörölő hírre, az agresszív válaszában többek között az szerepelt, hogy Magyarország a szocializmust néhány

dollárért adta el. Reakcióként a koreai fél a magyar képviselőten dolgozó 14 főből 12 főt kiutasított, ez pedig nehéz helyzetbe hozta a phenjani magyar misszió tagjait. 1989. október 23-án létrejött a Magyar Köztársaság, mely egyúttal a két ország baráti kapcsolatainak végét is jelentette. Ezt követően No Theu (노태우, 盧泰愚) dél-koreai elnök és Medgyessy Péter magyar miniszterelnök-helyettes Szöulban találkoztak, 1989. november 22-én pedig No Theu (노태우, 盧泰愚) látogatott el Budapestre [Csoma, 2014: 68-105].

Lengyel Miklós úgy érzi, a Dél-Koreával való kapcsolatfelvétel után nem sok lehetőség nyílt arra, hogy az észak-koreai kapcsolatok megmaradjanak. *„Egy darabig fenntartottuk a nagykövetséget, valahogy visszaállt a nagykövetségi szint, de a kapcsolatok olyan mértékben leépültek, hogy a nagykövetséget bezárták: először mi Phenjanban, aztán az észak-koreaiak is Budapesten. Ma az észak-koreaiak Bécsből látják el a képviseletet, mi pedig Szöulból. 2007-től 2013-ig voltam szöuli magyar nagykövet, mindeközben pedig az akkreditációt is megváltoztattuk, így 2009-től kezdve nem a pekingi nagykövetség látta el az észak-koreai ügyek vitelét, hanem a szöuli. Furcsa érzés volt majdnem 20 év múlva visszatérni az országba. Ami leginkább elkeserített, az a változatlanosság, ami minden szempontból látható. Szinte semmi nem változott...”*

Utószó

Mindkét interjú során fontos kérdés volt, hogy az alanyok hogyan képzelik el Észak-Koreát 30 év múlva. Osváth Gábor főiskolai docens a következőt mondta: *„Őszinte leszek, fogalmam sincs. Többféle forgatókönyv van, ezek pedig leginkább a nagyhatalmaktól függenek. Emellett a koreai nép is rendkívül makacs, kitartó, így nem egyszerű kérdés...”* Lengyel Miklós szerint nagyon sok minden attól függ, hogyan állunk hozzá a helyzethez: *„Az, hogy ilyen sokáig ez a rendszer fent tudott maradni, az már önmagában is az izolációs politika kudarca személyes meggyőződésem szerint. Érdemes elemezni, hogy az összes szocialista országgal szemben Észak-Koreában miért nem változott semmi. Szerintem azért, mert az izolációs politika nem veszi figyelembe azokat a történelmi és kulturális hagyományokat, melyekre az egész rendszer épül. 1910-ig egy zárt remetekirályságról volt szó, ezt követte 1945-ig a japán gyarmati uralom, 1945-től pedig a sztálinizmus. Észak-Korea tehát még egy esélyt sem kapott soha a demokráciára. Semmiképp nem szeretnék fölmentést adni a rendszernek, de úgy gondolom, a Helsinkii folyamathoz hasonló megközelítést kellene szemünk előtt tartani. Ezért is örülök Mun Dzsein (문재인, 文在寅) jelenlegi dél-koreai elnök tevékenységének. Ez a párbeszéd, a bevonás politikája lehet, 30 év múlva pedig lehet, több eredményt hoz...”*

Egy ilyen téma során egyes érzések fogják el a kutatót. Míg az összes kelet-európai ország mert változtatni, a Szovjetunió felbomlott és új irányt vett, és Kína is engedett a modern világ követelményeinek, Észak-Koreában lassan halad a rendszerváltás. Egy dolog változott csak gyorsan: elvesztek a társak. Egy magára maradt uralkodó klikk pedig összeszorítja fogát és bizalmatlanná válik. Bizalmatlanná, mert koncepciója szerint szünet nélkül és állandóan árulók vesznek körül. Kérdéses, hogy Magyarország milyen nemzetként szerepel az észak-koreai képzetben. Talán

csak egy vagyunk a sok közül, egy olyan ország, amelynek észak-koreai nagykövetsége végleg bezárt a XX. század végén, a kapcsolatok tekintetében pedig meg kellett elégedni az ügyvivői szinttel – Bécs közreműködésével. De lehet, hogy még mindig társként élünk azon észak-koreaiak emlékezetében, akik élményekben és tudásban gazdagodtak Magyarország, illetve a magyar emberek által. Az állami vezetés elképzelésétől függetlenül nyilvánvaló, sok koreai és magyar ember életét határozta meg a két ország közötti kapcsolat. Ki tudja, hány ilyen emberi sors lesz még...

Irodalomjegyzék

A SZABADSÁG (2011): *Leküldhet gyufáért* https://aszabadsag.hu/cikkek/2007/15/show.php?20_lekuldhet.html. Lekérdezve: 2018.03.19.

BENKES M. és CSIGE E. Ibolya (1998) (szerk.): *A 20. század politikusai – Az ELTE BTK Politikaelméleti Tanszék Nemzetközi Kapcsolatok Kollégiumának Hallgatói Szimpóziuma, (ELTE BTK Politikaelméleti Tanszék)*. Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest

CSOMA M. (2015) (szerk.): *A Koreai-félsziget felszabadulásának és megosztásának 70. évfordulója – 1945-2015 (Szimpózium az ELTE Koreai Tanszékén)*. Eötvös Kiadó, Budapest

CSOMA M. (2009): *Magyarok Koreában*. Eötvös Kiadó, Budapest

CSOMA M. (2012): *Koreaiak Magyarországon az 1950-es években*. L'Harmattan Kiadó, Budapest

CSOMA M. (2014): *1989 – Diszkózene a Kvangbok sugárúton*. L'Harmattan Kiadó, Budapest

CSOMA M. (2016): *Egy nemzet, két ország – A közös gyökerektől*. Napvilág Kiadó, Budapest

CSOMA M. (2016): *Korea és Magyarország 1956-ban*. Nemzeti Kulturális Alap Könyvkiadás Kollégiuma, Budapest

FALUDI P. (1981): *Mit kell tudni a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságról?*. Kosuth Könyvkiadó, Budapest

LENGYEL MIKLÓS volt szülői magyar nagykövettel 2018. március 22-én készítettem személyes interjút

HONG Y-P. (2000): *State Security and Regime Security, President Syngman Rhee and the Insecurity Dilemma in South Korea 1953-60*, Palgrave Macmillan UK, Basingstoke

HISTORY.COM (2018): *North Korea* <http://www.history.com/topics/north-korea-history>. Lekérdezve: 2018.02.21.

IMF (2018): *Hungary* <http://www.imf.org/en/Countries/HUN>. Lekérdezve: 2018.03.17.

MÉRAY T. (1954): *A fehér folyam*. Szikra Kiadó, Budapest

OSVÁTH GÁBOR főiskolai docenssel 2018. február 25-én készítettem személyes interjút

PETRE Z. (2008): *Manual de istorie pentru clasa a XII-a*. Editura Corint, Bucuresti

RÁKOSI M. (1997): *Visszaemlékezések - 1940-1956 I-II*. Napvilág Kiadó, Budapest

ORIGO (2006.06.18.): *A Magyar Ifjúság 1956. június 17. száma - Hatalmas lelkesedés fogadta Budapest Kim Ir Szen (김일성, 金日成) elvtársat és a koreai kormányküldöttség tagjait*, <http://www.origo.hu/itthon/20060617hatalmas.html>. Lekérdezve: 2018.02.27.

SANO Y. (2004.02.14.): *Happy Birthday, Dear Leader – who's next in line?* <http://www.atimes.com/atimes/Korea/FB14Dg04.html>. Lekérdezve: 2018.03.21.

SPORTS REFERENCE (2018): *Hungary at the 1988 Seoul Summer Games* <https://web.archive.org/web/20110630125114/http://www.sports-reference.com/olympics/countries/HUN/summer/1988/>. Lekérdezve: 2018.03.20.

SZABÓ G. (2016.01.22. 15:04.): *Így keletkezett a magyar államadósság* <https://www.portfolio.hu/gazdasag/igy-keletkezett-a-magyar-allamadossag.225866.html> Lekérdezve: 2018.03.17.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM KLEBELSBERG KUNO DIGITALIZÁLT KÖNYVTÁRA: *Koreai háború*, <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/korea/kronologia.html>. Lekérdezve: 2018.02.21.

TARJÁN T. (2014): *A panmindzsoni fegyverszünettel véget ér a koreai háború* http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1953_julius_27_a_panmindzsoni_fegyverszunettel_veget_er_a_koreai_haboru/. Lekérdezve: 2018.02.21.

UNITED NATIONS. *Countries never elected members of the Security Council* <https://www.un.org/en/sc/members/notelected.asp>. Lekérdezve: 2018.03.15.

Közös együttműködés a Minority SafePack kezdeményezésben

A Szakkollégiumok Egyeztető Fóruma a januári rendkívüli Interkoll ülésén megszavazta, hogy kiáll a Minority SafePack kezdeményezés támogatása mellett.

A Minority SafePack Initiative (Mentőcsomag a kisebbségek számára – Egymillió aláírás az európai sokszínűségért) egy 2013-as európai polgári kezdeményezés, mely célja, hogy felhívja a figyelmet a kontinens 47 államában élő hozzávetőleg 340 történelmi kisebbségre – főként úgy, hogy több mint 100 millió személyről van szó -, és több mint egymillió hiteles aláírás gyűjtése által – legalább 7 tagállamban – eljuttassa azt az Európai Bizottság felé. Ezt követően nemzeti, etnikai és nyelvi kisebbségvédelem valósulhatna meg az európai uniós jog részeként.

A kérdés fontosságát tudomásul véve a Szakkollégiumi Mozgalom a január 6-ai rendkívüli gyűlésén úgy döntött, hogy csatlakozik a Minority SafePack európai polgári kezdeményezés támogatóihoz. A Mozgalom a felvidéki Diákhálózat és a Kolozsvári Magyar Diákszövetség (KMDSZ) felkérését elfogadva áll ki az európai nemzeti és nyelvi kisebbségek kezdeményezése mellett. Ez hatalmas előrelépés, ugyanis a különböző szakkollégiumok együtt foglalnak állást egy bizonyos ügy érdekében, mely elutasítja a kisebbségeket érő diszkriminációt, de egyben szolidaritást is mutat a határon túl élő társakkal. A Szakkollégiumi Mozgalom hagyományosan a kárpát-medencei magyarság alapján szerveződik, határon túli tagszervezetek közül többek között a kolozsvári Mikó Imre Szakkollégium vagy a Pozsonyi Magyar Szakkollégium is szerepet vállal benne.

A döntést követően elkezdődtek egy ad hoc Bizottság kialakításához szükséges lépések, mely testület feladata volt az aláírásgyűjtés hatékony lebonyolításának megszervezése, ahová önkéntes alapon, bármely szakkollégiumból várta az Interkoll közössége a jelentkezőket.

Az 2018. április 4-ig a Szakkollégiumi Mozgalom azon dolgozott, hogy Magyarországról minél több támogató aláírást kapjon a Minority SafePack kezdeményezés.

Forrás: <https://www.szentignac.hu/cimlap/kozos-egyuttmukodes-a-minority-safe-pack-kezdemenyezésben/> (2018. 06. 11.)